

ACADEMIA OAMENILOR DE ȘTIINȚĂ DIN ROMÂNIA

COMPETIȚIA DE PROIECTE DE CERCETARE A ACADEMIEI OAMENILOR DE
ȘTIINȚĂ DIN ROMÂNIA DESTINATĂ TINERILOR CERCETĂTORI "AOȘR –
TEAMS – IV" EDIȚIA 2025 – 2026
"TRANSFORMAREA DIGITALĂ ÎN ȘTIINȚE"

Tehnici de inteligență artificială în uniformizarea practicii judiciare:
o abordare bazată pe similitudinea spețelor

RAPORT INTERMEDIAR DE CERCETARE
ETAPA 2: august – decembrie 2025

Domeniu științific: Resurse umane; Politici sociale

Echipa de proiect:

Lect. univ. dr. Nedelcu Paul – Iulian – director proiect

Drd. Cuciureanu Ionela – membru

Proiectul intitulat „**Tehnici de inteligență artificială în uniformizarea practicii judiciare: o abordare bazată pe similitudinea spețelor**” și-a propus să exploreze, într-o manieră teoretică posibilitățile oferite de inteligența artificială (IA) pentru analiza spețelor juridice similare și susținerea procesului decizional în vederea uniformizării jurisprudenței naționale.

Scopul cercetării nu este realizarea efectivă a unui produs tehnologic, ci **elaborarea unui model conceptual și a unei metodologii** care să fundamenteze, în perspectivă, dezvoltarea unor soluții digitale capabile să identifice spețe similare și să sprijine uniformizarea jurisprudenței.

Acest proiect teoretic se înscrie în eforturile mai largi de digitalizare a justiției și în obiectivele de creștere a calității actului de justiție. De altfel, la nivel european se subliniază importanța formării judecătorilor în domeniul inteligenței artificiale, considerându-se că magistrații trebuie să fie pregătiți pentru a înțelege și utiliza noile tehnologii în mod critic și informat

Inteligența artificială nu este – și nu trebuie privită ca – o soluție de substituire a raționamentului juridic uman, ci ca un **instrument complementar**, cu potențial de **sprijin** în creșterea coerenței deciziilor judiciare. Aplicarea sa în scopul unificării practicii judiciare presupune însă o abordare prudentă, metodologic riguroasă și sensibilă la specificul dreptului. Un asemenea demers nu se poate realiza fără cooperarea strânsă între juriști, informaticieni și decidenți instituționali, și fără o etapă prealabilă de **codificare unitară a datelor jurisprudențiale** (standardizarea modului de redactare și publicare a hotărârilor, crearea unor baze de date curate și anonimizate etc.).

Divergențele de interpretare în soluționarea unor cauze similare sunt frecvente, afectând predictibilitatea actului de justiție și încrederea justițiabililor în sistemul judiciar. Deși mecanismele existente de unificare – **recursul în interesul legii și hotărârea prealabilă** – au fost concepute pentru a corecta jurisprudența neunitară, doctrinar și publicistic s-a criticat eficiența limitată a acestor instrumente în fața evoluțiilor rapide ale practicii judiciare.

Divergențele persistente de interpretare, inclusiv la nivelul ÎCCJ, pun sub semnul întrebării autoritatea sa de unificare și creează o stare de insecuritate juridică pentru cetățeni.

Or, menținerea unității dreptului este esențială și pentru asigurarea dreptului la un **proces echitabil**, așa cum acesta a fost consacrat de jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (CEDO).

Inteligența artificială (IA) se profilează ca un instrument emergent capabil să contribuie – cel puțin la nivel teoretic – la remedierea practicii neunitare. Progresul tehnologiilor de **procesare a limbajului natural** (Natural Language Processing – NLP) și **învățare automată** (machine learning) oferă oportunități pentru compararea automată a spețelor similare și identificarea eventualelor contradicții jurisprudențiale. În loc ca judecătorii sau cercetătorii să caute manual precedente relevante în masive baze de date de hotărâri, un sistem bazat pe IA ar putea realiza o **filtrare contextuală** a jurisprudenței, semnalând soluții divergente pronunțate asupra aceluiași probleme de drept. Astfel, IA ar putea sprijini, în mod **asistiv** (și nu decisiv), procesul de deliberare judiciară, prin creșterea gradului de informare și coerență a deciziilor.

Desigur, o asemenea abordare este deocamdată exploratorie – **un deziderat teoretic** – și nu poate înlocui în niciun caz raționamentul juridic uman, însă potențialul său justifică investigarea în continuare.

Necesitatea unor instrumente moderne de sprijin derivă și din volumul în continuă creștere al datelor juridice.

Sistemul judiciar român, la fel ca alte sisteme de drept continental, se confruntă cu un **număr foarte mare de hotărâri pronunțate** anual, ceea ce face dificilă identificarea manuală a tuturor precedentelor relevante. Importanța jurisprudenței ca izvor de drept (de facto) și ca mecanism de asigurare a egalității în fața legii este incontestabilă, însă multitudinea de spețe și nuanțe jurisprudențiale poate genera incertitudine.

În consecință, acumularea rapidă a datelor juridice pune presiune pe metodele tradiționale de analiză, impunând automatizarea parțială a proceselor de **documentare juridică**.

Literatura de specialitate în domeniul dreptului comparat și al tehnologiilor juridice indică deja faptul că modelele NLP de tip Transformer (precum BERT, GPT sau LLaMA) pot detecta eficient similarități între documente juridice și pot extrage tipare dintr-un set mare de hotărâri. Spre exemplu, s-a demonstrat că asemenea modele reușesc să **grupeze hotărâri în funcție de asemănarea semantică** a motivărilor, identificând astfel automat cazuri conexe sau soluții contradictorii existente în practică¹.

<https://www.actuia.com/en/news/the-court-of-cassation-turns-to-ai-to-identify-case-law-discrepancies/>

Aceste progrese tehnice sugerează că utilizarea IA ar putea deveni un **aliat valoros al sistemului judiciar**, cu condiția integrării prudente și responsabile despre care vom discuta în continuare.

Perspectivile rămân promițătoare, cu condiția asigurării controlului uman efectiv, a **calității surselor de date** și a adecvării tehnologice la realitățile sistemului de justiție din România.

Utilizarea tehnologiilor bazate pe inteligență artificială în domeniul judiciar deschide noi perspective de eficientizare a actului de justiție, dar generează și o serie de **implicații juridice profunde** ce trebuie analizate cu atenție. Aceste implicații vizează nu doar aspecte tehnico-juridice, ci și dimensiuni etice, instituționale și sociale, având potențialul de a afecta drepturi fundamentale, echilibrul puterilor și integritatea procesului decizional.

Dreptul la un proces echitabil: Orice implementare a IA în domeniul judiciar trebuie să respecte pe deplin garanțiile **procesului echitabil** prevăzute de art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Un proces echitabil implică, printre altele, **imparțialitate, transparență, contradictorialitate, egalitatea de arme** și motivarea adecvată a deciziilor. Introducerea algoritmilor în actul de justiție – chiar și cu rol pur asistiv – poate pune în pericol aceste garanții dacă nu este gestionată corespunzător.

Un risc major este **lipsa de transparență** proceselor decizionale algoritmice. Modelele de **machine learning** complexe (ex. rețele neurale profunde) funcționează adesea ca un „**black box**”, fiind dificil pentru utilizatori sau părți să înțeleagă cum a fost generată o anumită recomandare.

În absența unor explicații inteligibile, părțile din proces ar putea fi private de posibilitatea de a combate sau discuta influența recomandării algoritmice asupra soluției. De aceea, se impune adoptarea unor practici de „**inteligență artificială explicabilă**” (XAI), care să permită **accesul la logica decizională** a sistemului de către judecători și părți.

Totodată, trebuie evitată orice **inegalitate de arme** rezultată din accesul asimetric la tehnologie: dacă doar unii magistrați sau avocați au acces la instrumente IA avansate, în timp ce alții nu, s-ar crea un dezechilibru în pregătirea și susținerea cauzelor.

În fine, modelele de IA antrenate pe date istorice pot **prelua și amplifica prejudecăți sistemice** existente în jurisprudența trecută.

Dacă datele de antrenament conțin elemente de discriminare (de exemplu, pedepse mai aspre în funcție de gen sau etnie, în mod injust), algoritmul poate învăța aceste tipare și le poate reproduce, subminând imparțialitatea procesului².

Este cunoscut cazul sistemelor de evaluare a riscului de recidivă folosite în SUA (precum algoritmul COMPAS) care au fost acuzate de **bias rasial**, atribuind scoruri de risc mai mari persoanelor de culoare, pe baza datelor istorice părtinitoare³. Astfel de exemple atrag atenția că **bias-ul algoritmic** – discriminarea indirectă cauzată de modele de IA – poate încălca principiul egalității și al nediscriminării.

Prin urmare, integrarea IA în sistemul judiciar trebuie însoțită de măsuri ferme pentru asigurarea **transparenței** și a **nediscriminării**, așa cum recomandă și Carta etică europeană privind utilizarea IA în justiție (adoptată de CEPEJ)⁴. Aceasta subliniază, între altele, principiul **transparenței, imparțialității și corectitudinii** în utilizarea algoritmilor, precum și necesitatea **auditurilor externe** independente ale sistemelor folosite. Doar în acest mod poate fi garantat dreptul la un proces echitabil în era digitală.

Principiul controlului uman: Controlul uman efectiv asupra oricărei decizii generate sau sugerate de un sistem de IA este o cerință fundamentală într-un stat de drept. Documente strategice europene și internaționale – de exemplu, **Carta etică europeană privind utilizarea IA în justiție** (adoptată de Consiliul Europei, CEPEJ 2018) – stipulează explicit că decizia judiciară trebuie să rămână **exclusiv în sarcina unui judecător uman**, chiar dacă IA poate furniza instrumente de sprijin. Carta menționată enunță ca principiu de bază principiul „*sub controlul utilizatorului*”, care impune excluderea oricărei abordări prescriptive și asigurarea că utilizatorii (judecătorii) **sunt cei care iau decizia finală**, în cunoștință de cauză și pe baza propriilor convingeri.

Similar, proiectul viitorului **Regulament UE privind IA (AI Act)**⁵ clasifică sistemele de IA destinate să fie folosite în procesul judiciar ca fiind „*de risc înalt*”, tocmai din cauza impactului potențial asupra **democrației, statului de drept și drepturilor fundamentale**⁶.

² Cristian – Alin, Bădea, *Evoluția inteligenței artificiale în sistemul judiciar penal. Extragera argumentelor și evaluarea riscului* în Revista Penalmente nr.1/2020, <https://www.revista.penalmente.ro/wp-content/uploads/2020/10/Badea.pdf>

³ Ibidem.

⁴ <http://cpesemdlb.blogspot.com/2019/01/eog-e-publicatii-carta-etica-europeana.html>

⁵ <https://ai-act-law.eu/recital/61/>

⁶ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/ro/policies/regulatory-framework-ai>

În considerentele Regulamentului se arată că utilizarea instrumentelor de IA poate sprijini puterea de decizie a judecătorilor, dar **nu trebuie să o înlocuiască**, decizia finală trebuind să rămână o **activitate umană**⁷. Această distincție între utilizarea *asistivă* și cea *deliberativă* a IA este crucială. Un sistem IA poate fi util, de pildă, pentru **selecția spețelor similare**, pentru **clasificarea documentelor** sau chiar pentru **sugestii de jurisprudență și argumente relevante**, însă nu trebuie niciodată să devină **sursa unică a soluției** într-un dosar.

Judecătorii au obligația de a își **asuma responsabilitatea deciziei** și de a nu abdica de la rolul lor de evaluare critică a tuturor informațiilor disponibile. În practică, aceasta înseamnă că orice recomandare furnizată de un algoritm trebuie privită ca **consultativă**, iar nu imperativă, magistratul având datoria să o verifice și să o confirme doar dacă o consideră întemeiată. Pregătirea profesională a judecătorilor va trebui, în viitor, să includă dezvoltarea abilităților de a **lucra cu instrumente de IA** în mod critic, evitând atât **încrederea oarbă** în rezultat, cât și **respingerea apriori** a oricărei sugestii automate. Numai astfel se poate păstra pe deplin controlul uman asupra actului de justiție.

Protecția datelor cu caracter personal: Un alt aspect critic ține de **confidențialitatea datelor** și respectarea Regulamentului general privind protecția datelor (GDPR) în contextul prelucrării hotărârilor judecătorești. Modelele de NLP și instrumentele de **analiză jurisprudențială** necesită, pentru a funcționa eficient, seturi vaste de date – adesea reprezentate de colecții de hotărâri judecătorești. Aceste hotărâri conțin însă numeroase **date personale sensibile**: nume și prenume ale părților, coduri numerice personale, adrese, informații privind starea de sănătate, situația familială, date financiare etc.

Chiar și atunci când hotărârile sunt **anonimizate** (de exemplu, înlocuirea numelor cu inițiale sau pseudonime), există riscul ca, prin corelarea diferitelor informații (precum datele de la dosar, circumstanțele fapțice sau unicele cauzei), anumite persoane să poată fi **reidentificate**. De aceea, **prelucrarea în scop științific sau statistic** a jurisprudenței trebuie însoțită de măsuri riguroase de protecție a datelor.

Acestea includ: anonimizarea sau pseudonimizarea avansată a datelor (ștergerea tuturor elementelor care pot conduce la identificarea directă sau indirectă a persoanelor vizate), filtrarea metadatelor sensibile, stabilirea unor **reguli de acces diferențiat** (de exemplu, acces complet

⁷ Cristian – Alin, Badea. *Evoluția inteligenței artificiale în sistemul judiciar penal. Extragerea argumentelor și evaluarea riscului* în Revista Penalmente nr.1/2020, <https://www.revista-penalmente.ro/wp-content/uploads/2020/10/Badea.pdf>

doar pentru echipele de cercetare omologate sau pentru personalul instanțelor, și acces limitat pentru publicul larg) și efectuarea de **verificări tehnice periodice** asupra sistemelor de stocare și prelucrare.

În Uniunea Europeană, **open data** în domeniul judiciar este promovată cu precauție: **legislația franceză**, de exemplu, impune pseudonimizarea tuturor deciziilor judecătorești înainte de publicare (numele părților fiind înlocuite automat, cu excepția unor categorii precum cauzele de contencios electoral)⁸⁹.

Totodată, **bazele legale** pentru prelucrarea acestor date trebuie bine fundamentate. Prelucrarea hotărârilor în scopul unificării jurisprudenței ar putea fi justificată ca îndeplinind o **sarcină realizată în interes public** (art. 6 alin. (1) lit. e) GDPR) – anume, ameliorarea actului de justiție. Chiar și așa, principiul **reducerii la minimum a datelor** trebuie respectat, utilizându-se doar informațiile strict necesare scopului (de exemplu, nu ar fi relevant să se prelucreze numele reale ale părților sau CNP-urile, ci doar elementele juridice ale speței).

În plus, transparentizarea acestui proces față de public este esențială: justițiabilii trebuie să știe că datele (anonimizate) din hotărârile lor ar putea fi folosite în analize statistice sau de IA, și ideal să existe și **posibilități de opoziție** sau control, acolo unde este fezabil.

Nu în ultimul rând, trebuie luate în calcul și implicațiile asupra **dreptului la viață privată și dreptului la uitare**: deși hotărârile judecătorești sunt, prin natura lor, informații de interes public, publicarea pe scară largă online și analizarea lor automată pot amplifica expunerea unor detalii personale, ceea ce impune un echilibru atent între **transparența justiției și demnitatea/privatitatea persoanelor**.

În **concluzie**, orice proiect de IA judiciară trebuie corelat cu cerințele GDPR și ale legislației naționale privind protecția datelor, pentru a evita atât sancțiuni legale, cât și atingerea nejustificată a drepturilor individuale.

Răspunderea decizională: Introducerea IA în sistemul judiciar ridică întrebări importante legate de **răspunderea pentru deciziile eronate**. În sistemul actual, un judecător este responsabil (cel puțin moral și profesional, dacă nu disciplinar) pentru hotărârea pe care o pronunță.

⁸⁹ <https://papers.ssrn.com/sol3/Delivery.cfm/5207840.pdf?abstractid=5207840&mirid=1&type=2>

⁹⁰ <https://www.courdecassation.fr/en/about-court/tomorrow/open-data-judicial-decisions>

Dacă însă un judecător se bazează pe o recomandare generată de un algoritm și aceasta se dovedește a fi greșită sau profund viciată, se pune problema **cine poartă responsabilitatea**.

În prezent, cadrul juridic european încearcă să se adapteze acestor provocări. Propunerea de **Regulament european privind IA (AI Act)** prevede obligativitatea asigurării **supravegherii umane** și a unor mecanisme de gestionare a riscurilor pentru sistemele de IA cu risc înalt, cum sunt cele destinate sectorului judiciar¹⁰. De asemenea, se discută la nivelul Uniunii Europene despre necesitatea unui **cadru de răspundere civilă** specific pentru daunele cauzate de IA, eventual prin instituirea unei răspunderi obiective a dezvoltatorilor sau utilizatorilor de sisteme de IA de înalt risc¹¹.

Până la adoptarea unor norme clare, există însă un **vid legislativ** pe plan național. Dacă, de exemplu, o instanță din România ar folosi un algoritm pentru a sugera soluții în spețe repetitive, iar algoritmul ar greși sistematic (din cauza unui bug sau a unui bias de date) conducând la soluții nelegale, cine ar putea fi tras la răspundere? Judecătorul respectiv (care a validat soluția)? Dezvoltatorul software-ului? Conducerea instanței care a implementat sistemul?

Aceste aspecte nu sunt clarificate încă în legislație. Este de anticipat că instanțele vor manifesta **prudență** și vor trata recomandările IA ca simple unelte, tocmai pentru a nu abdica de la responsabilitatea personală. Totuși, pe măsură ce IA devine mai prezentă, se impune elaborarea unui **cadru de răspundere juridică** adaptat. Acesta ar trebui să clarifice obligațiile tuturor actorilor implicați: dezvoltatorii să fie responsabili pentru calitatea și acuratețea algoritmilor (eventual prin certificări și teste riguroase înainte de implementare), instituția beneficiară (instanța) să fie responsabilă pentru monitorizarea continuă a performanței sistemului și remedierea promptă a oricăror disfuncționalități, iar utilizatorul direct (judecătorul) să-și mențină răspunderea pe soluția finală, având însă o „**plasă de siguranță**” în proceduri care să permită corectarea eventualelor erori algoritmice înainte de pronunțarea deciziei.

În esență, **principiul responsabilității decizionale** cere ca introducerea IA să nu dilueze răspunderea nimănui, ci dimpotrivă, să fie însoțită de **mecanisme de audit și control** care să prevină erorile și să permită trasabilitatea oricărei recomandări automatizate. Numai în acest fel

¹⁰ <https://ai-act-law.eu/recital/6.1/>

¹¹ <https://www.insideprivacy.com/liability/european-parliament-study-recommends-strict-liability-regime-for-high-risk-ai-systems/>

se poate menține încrederea publicului că justiția **asistată de IA** rămâne, de fapt, justiție **realizată de oameni** și supusă aceluiași standarde de responsabilitate ca și până acum.

Etapa următoare a proiectului (**prevăzută pentru anul 2026**) va avea un caracter predominant aplicativ, concentrându-se pe **validarea empirică** a conceptelor și metodelor elaborate până acum. În această fază, echipa își propune să transpună fundamentele teoretice într-un **prototype funcțional** la scară redusă, care să demonstreze capacitatea IA de a identifica și compara spețe similare. Un prim obiectiv concret va fi **definirea unui set pilot de spețe comparabile**, ce va servi drept banc de testare.

Acest set pilot va fi selectat în colaborare cu specialiști din domeniul juridic, astfel încât să includă hotărâri reprezentative din mai multe domenii de drept, care prezintă similitudini de fond (de pildă, cazuri cu aceeași problemă de drept sau cu circumstanțe de fapt asemănătoare, dar cu soluții diferite pronunțate). Prin stabilirea atentă a acestor perechi sau grupuri de cazuri comparabile, se va putea evalua în ce măsură algoritmi propuși **recunosc corect gradul de asemănare** între spețe și dacă semnalează situațiile de jurisprudență neunitară acolo unde ele există.

Pe baza acestui eșantion pilot, se va trece la **selectarea și configurarea unui model NLP adecvat** pentru analiza semantică a documentelor juridice. Având în vedere performanțele remarcabile ale arhitecturilor de tip Transformer în înțelegerea limbajului natural, intenția este de a utiliza un model din familia BERT, pre-antrenat pe limba română.

Un astfel de model (de exemplu, *Romanian BERT* sau o variantă similară specializată) oferă capacitatea de a genera **reprezentări vectoriale (embedding-uri) robuste ale textelor juridice**, captând nuanțele de limbaj și relațiile semantice complexe din hotărâri. În etapa următoare, modelul pre-antrenat va fi, dacă este necesar, *fine-tuned* (antrenat suplimentar) pe corpusuri de documente juridice românești, pentru a-i **spori acuratețea în domeniul juridic**.

Se va acorda atenție alegerii versiunii optime de model, ținând cont atât de acuratețea rezultatelor, cât și de eficiența computațională, astfel încât soluția finală să fie viabilă pentru o eventuală implementare instituțională.

Alegerea modelului NLP adecvat constituie un pas strategic, deoarece de performanța acestuia va depinde în mare măsură capacitatea sistemului de a **discerne similitudini subtile** sau de a diferenția cazurile pe baza conținutului argumentării juridice.

Urmează apoi elaborarea **metodologiei de testare a similarității între spețe** prin vectorizare semantică și clasificare asistată. În termeni practici, fiecare document din setul pilot va fi procesat de modelul NLP selectat pentru a obține vectorul semantic care îl reprezintă (un punct într-un spațiu multidimensional al semnificațiilor). Se vor experimenta diverse **metrice de similaritate** (precum distanța cosinus între vectori) pentru a cuantifica gradul de apropiere dintre două hotărâri.

De asemenea, se vor aplica algoritmi de **clusturare** (neasistați) și tehnici de **clasificare supravegheată** pentru a grupa spețele și a distinge automat între cazuri similare și cazuri diferite. Scopul este de a verifica dacă, într-adevăr, hotărârile considerate *de către experți* ca fiind similare ajung să fie apropiate în reprezentarea vectorială a modelului și dacă hotărârile cu soluții divergente se evidențiază ca atare.

Metodologia de testare va include și proceduri de **evaluare a performanței** – de exemplu, utilizarea unor măsuri precum acuratețea clasificării, *precision/recall* în identificarea corectă a perechilor de spețe similare, sau metri specifici domeniului (precum rata de identificare a conflictelor de jurisprudență cunoscute). În funcție de rezultatele obținute inițial, metodologia va fi iterativ **calibrată și îmbunătățită**. Parametrii modelului sau ai algoritmilor vor fi ajustați, setul de date pilot ar putea fi extins sau refinit, astfel încât la finalul etapei să se poată demonstra un „**proof of concept**” convingător al modului în care IA poate asista uniformizarea practicii judiciare.

Un element transversal, care va ghida întreaga activitate viitoare, este definirea și respectarea unui **cadru etic și juridic** clar pentru experimentările ce urmează. Înainte de inițierea testelor pe date reale, se vor stabili protocoale de lucru care să asigure **conformitatea legală** a fiecărui pas. De exemplu, se va verifica din nou că toate hotărârile utilizate în setul pilot sunt anonimizate în mod corespunzător (eliminând orice date cu caracter personal care nu sunt absolut necesare analizei) și că folosirea lor în scopul cercetării este acoperită de un temei juridic valid (cum ar fi consimțământul instanțelor sau un acord de partajare a datelor în scop științific).

De asemenea, se va avea grijă ca modul de funcționare a algoritmilor să fie unul **transparent și auditabil**: pentru aceasta, se vor documenta și explica rezultatele generate de model în termeni accesibili juriștilor (posibil prin extragerea celor mai relevante ~~caracteristici~~ comune spețelor similare sau prin indicarea elementelor-cheie care au stat la baza ~~evaluării~~ de similitudine a algoritmului).

Echipa de proiect va elabora linii directoare etice inspirate din bunele practici europene (de exemplu, se va ține cont de recomandările Cartei etice europene privind utilizarea IA în justiție și de cerințele impuse de viitorul AI Act). Acest cadru va include și măsuri de **gestionare a riscurilor** identificate teoretic: prevenirea bias-ului (prin testarea modelelor pe scenarii sensibile), menținerea controlului uman (un judecător va evalua independent corectitudinea sugestiilor oferite) și protejarea drepturilor fundamentale în orice experiment. Prin aceste precauții, se urmărește ca **validarea tehnologică** ce va avea loc în etapa următoare să se desfășoare responsabil, fără a compromite principiile care guvernează actul de justiție.

Nu în ultimul rând, o componentă esențială a strategiei viitoare o constituie **consultările cu practicienii dreptului**, în special cu judecătorii, pentru **validarea conceptuală** a metodologiei propuse. Se are în vedere organizarea de discuții, interviuri sau mese rotunde cu magistrați din diferite instanțe (inclusiv membri ai Înaltei Curți sau ai curților de apel) în care să fie prezentate pe scurt principiile de funcționare ale prototipului și să se colecteze opinia acestora.

Obiectivul acestor interacțiuni este dublu: pe de o parte, **obținerea unui feedback calificat** cu privire la modul în care judecătorii percep ideea de „spețe similare” și utilitatea unui instrument de acest tip în munca lor; pe de altă parte, **validarea rezultatelor** preliminare ale algoritmilor din perspectiva practicii – de exemplu, dacă judecătorii consideră pertinente grupările de hotărâri realizate automat sau dacă identifică aspecte importante care ar trebui incluse în analiza de similitudine.

Aceste consultări vor contribui la **calibrarea fină** a sistemului: în funcție de observațiile magistraților, se pot ajusta criteriile de evaluare a similarității (pentru a reflecta mai bine relevanța juridică), interfața de prezentare a rezultatelor (pentru a fi intuitivă și axată pe nevoile utilizatorului final) sau chiar focusul tematic al setului pilot (pentru a acoperi domeniile de drept unde nevoia de uniformizare este cea mai acută). Implicarea directă a celor care, în viitor, ar putea folosi efectiv un asemenea instrument, este crucială atât pentru a **asigura acceptarea** lui în comunitatea judiciară, cât și pentru a ne asigura că dezvoltarea merge în direcția potrivită și răspunde unei cereri reale.

Prin abordarea acestor direcții, etapa următoare are o importanță strategică în evoluția proiectului. Practic, 2026 va reprezenta trecerea de la planul conceptual la **demonstrarea practică** a ideilor, oferind oportunitatea de a testa în condiții reale ipotezele formulate.

Succesul implementării pilot va furniza dovezi concrete ale **fezabilității** utilizării IA pentru uniformizarea jurisprudenței și va evidenția atât avantajele cât și limitările unei atare abordări. Pe de altă parte, eventualele obstacole întâlnite (tehnice sau de altă natură) se vor traduce în lecții valoroase și în cunoștințe ce vor putea fi folosite pentru rafinarea ulterioară a metodologiei. În perspectivă, **impactul potențial al proiectului** rămâne unul foarte însemnat: dacă etapele viitoare își ating obiectivele, cercetarea va pune bazele unui instrument inovator, care ar putea fi extins și integrat în infrastructura de justiție, contribuind la o jurisprudență mai coerentă și la consolidarea statului de drept. Astfel, proiectul nu doar că înaintează cunoașterea academică la confluența dintre drept și inteligență artificială, dar își demonstrează și **utilitatea socială**, prin faptul că răspunde unei nevoi concrete a societății – aceea de a avea un sistem judiciar predictibil, unitar și echitabil.

În concluzie, raportul intermediar al etapei a II-a reflectă atât progresele substanțiale realizate pe plan teoretic, cât și pregătirea unei tranziții către aplicații practice și teste pilot. Fundamentul științific, consolidat prin colaborarea interdisciplinară dintre juriști și informaticieni, precum și sprijinul instituțional manifestat prin accesul la date și deschiderea către dialog a actorilor judiciari, oferă premise solide pentru succesul etapei următoare. Rămâne ca, pe mai departe, efortul de cercetare să materializeze aceste premise într-o **metodologie validată experimental**, demonstrând în mod palpabil modul în care tehnicile de inteligență artificială pot contribui la uniformizarea practicii judiciare și, implicit, la îmbunătățirea actului de justiție.

Activități de publicare în cadrul proiectului

În cadrul proiectului Tehnici de inteligență artificială în uniformizarea practicii judiciare: o abordare bazată pe similitudinea spețelor, am participat la prima ediție a Conferinței Naționale de Dreptul Inteligenței Artificiale, – AI Act – cadru juridic european și model de reglementare a Inteligenței Artificiale, organizată de Universitatea Ecologică din București în data de 30.09.2025 cu articolul "INTELIGENȚA ARTIFICIALĂ ȘI UNIFICAREA JURISPRUDENȚEI", cu afilierea AOȘR, ce urmează a fi publicat în volumul/dedicat manifestării științifice.

Bibliografie selectivă:

1. Ian Goodfellow, Yoshua Bengio, Aaron Courville - *Deep Learning*, MIT Press, 2016
2. Richard Susskind - *The Future of Law and AI in Justice*, Oxford University Press, 2020
3. Mihai Adrian Hotca, Mircea Damaschin, Dan Lupașcu, Beatrice Onica-Jarka – *Unificarea practicii judiciare și armonizarea cu jurisprudența CEDO: propuneri legislative privind asigurarea unei practici judiciare unitare. Volumul I: Rolul jurisprudenței în cadrul sistemului judiciar*. Editura Universul Juridic, 2010.
4. Mihai Adrian Hotca, Mircea Damaschin, Dan Lupașcu, Beatrice Onica-Jarka – *Unificarea practicii judiciare și armonizarea cu jurisprudența CEDO: propuneri legislative privind asigurarea unei practici judiciare unitare. Volumul II: Cauzele jurisprudenței neunitare*. Editura Universul Juridic, 2010.
5. Dumitru, Ovidiu Ioan; Bărbuceanu, Bogdan – *Practica neunitară a instanțelor de judecată în cauzele de fond funciar*. Revista Universul Juridic, 2020.
6. Ioana Ciutacu – *Efectele implementării inteligenței artificiale în justiție asupra drepturilor fundamentale și asupra drepturilor procedurale*. Universul Juridic, 2022.
7. Andrei Duțu – Buzura, Gabriel Manu, Sorana Popa, Spre un drept al inteligenței artificiale. Premise. Actualități. Perspective, Editura Universul Juridic, 2024.
8. Micea Duțu, Elemente de dreptul inteligenței artificiale, Editura Universul Juridic, 2025.
9. <https://www.iccj.ro/biblioteca-digitala/reteaua-nationala-pentru-unificarea-jurisprudentei/>
10. <https://revista.universuljuridic.ro/practica-neunitara-instantelor-de-judecata-cauzele-de-fond-funciar/>
11. <https://www.juridice.ro/240500/despre-practica-neunitara-sa-ne-inspiram-de-la-vecinii-nostri-din-vest.html>
12. <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/univjurid2020&div=55&id=&page=>
13. <https://portal.just.ro/43/Documents/Minute/MINUTA.2019.TrimII.CIVILA2.pdf>
14. <https://www.iccj.ro/2023/06/19/decizia-nr-11-din-19-mai-2023/>
15. <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/57426>
16. https://ca-iasi.ro/files/userfiles/files/MinutePracticaNeunitara/Minute_Contencios/2017-2-Minuta%20contencios.pdf
17. https://www.ivysci.com/cn/articles/3585624_Textual_similarity_for_legal_precedents_discovery_Assessing_the_performance_of_machine_learning_tech#:~:text=The%20importance%20of%20legal%20precedents,extensively%20evaluated%20over%20one%20hundred